

โครงการประตุน้ำคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

๑. พระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริกับนายรุ่งเรือง จุลชาติ อธิบดีกรมชลประทาน พลตำรวจเอกจำลอง เอี่ยมแจ้งพันธ์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ และนายจริย์ ตุลยานนท์ กรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา สรุปได้ว่า “ให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมชลประทาน จังหวัดสมุทรปราการ กรมทางหลวง กรมเจ้าท่า กรมอุทกศาสตร์ กองทัพเรือ ร่วมกันเร่งศึกษา พิจารณาวางโครงการ และดำเนินการปรับปรุงชุดลอกพร้อมก่อสร้างอาคารประกอบในคลองลัดโพธิ์ตามความเหมาะสม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมบริเวณพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล”

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๕ ได้มีพระราชดำริ “ให้พิจารณาใช้คลองลัดโพธิ์จังหวัดสมุทรปราการ เป็นทางลัดระบายน้ำเหนือ ซึ่งจะทำให้ช่วยระบายน้ำได้เร็วเพราะระยะทางสั้นเพียง ๖๐๐ เมตร ก็ออกทะเลหากวันใดมีน้ำทะเลขึ้นสูงก็ปิดประตูไม่ให้น้ำทะเลเข้ามา

และต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายวุฒิ สุมิตร รองราชเลขาธิการ เชิญพระราชกระแสพระราชดำริเพิ่มเติมเกี่ยวกับคลองลัดโพธิ์ซึ่งพระราชทาน เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ณ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ไปยัง นายสวัสดิ์ วัฒนายกร องคมนตรี ความว่า “ทรงชื่นชมโครงการคลองลัดโพธิ์มาก โครงการนี้จะทำประโยชน์ได้อย่าง มหึศจรรย์ มีพลังงานมหาศาล จะใช้พลังงานน้ำที่ระบายผ่านคลอง ทำประโยชน์อย่างอื่นด้วยได้ หรือไม่ นอกจากนี้ ได้มีพระราชกระแส ให้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเข้าเฝ้าฯ ณ ที่นั้น ให้รับไปศึกษาและทอดพระเนตรโครงการคลองลัดโพธิ์ ในโอกาสต่อไป”

ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการดำเนินงานของโครงการคลองลัดโพธิ์

๒. การสนองพระราชดำริ

โครงการคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่ ตำบลทรงคนอง อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ กรมชลประทานดำเนินงาน ศึกษาความเหมาะสมของโครงการ และสำรวจออกแบบปรับปรุงคลองลัดโพธิ์ในปี ๒๕๔๐ และได้เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ แล้ว เสร็จในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๘ โดยเริ่มดำเนินการเปิดบานระบายเพื่อใช้งานในช่วงเดือนตุลาคมถึง พฤศจิกายน ๒๕๔๙

๓. ลักษณะของโครงการคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดยองค์ประกอบของโครงการฯ ประกอบด้วย

- ปรับปรุงคลองลัดโพธิ์ ให้มีความกว้าง ๖๕ เมตร ด้านเหนือน้ำก่อนถึงประตู และกว้าง ๖๖ เมตร หลังจากแนวประตูระบายน้ำจนถึงด้านท้ายน้ำ ความลึกของท้องคลองอยู่ที่ระดับ - ๗.๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง และมีความยาวจากปากคลองถึงปลายคลอง ๖๐๐ เมตร
- ก่อสร้างประตูระบายน้ำมี ช่องระบายน้ำ ๔ ช่อง พร้อมติดตั้งบานระบายเหล็กแนวตรง ขนาดกว้าง ๑๔ เมตร สูง ๙.๕๕ เมตร

๔. การบริหารจัดการน้ำของโครงการคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการ ประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ในบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งจะอยู่ในเขตอิทธิพลของน้ำทะเลหนุนขึ้นลง การบริหารจัดการประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะต้องให้มีความสัมพันธ์กับจังหวะการขึ้นลงของน้ำทะเล

โครงการประตูละบายน้ำคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ช่วยร่นระยะทางจาก ๑๘ กิโลเมตร เหลือ ๖๐๐ เมตร ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงน้ำหลาก สามารถช่วยลดผลกระทบน้ำท่วมต่อพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ได้ นับตั้งแต่ปี พ .ศ. ๒๕๔๙- ๒๕๕๔ โครงการประตูละบายน้ำคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาได้ดังนี้

การบริหารจัดการน้ำ	รวม (ล้านลูกบาศก์เมตร)
ปี ๒๕๔๙	๑,๙๓๙
ปี ๒๕๕๐	๙๑๕
ปี ๒๕๕๑	๑,๔๔๕
ปี ๒๕๕๒	๘๗๕
ปี ๒๕๕๓	๒,๑๔๙
ปี ๒๕๕๔	๕,๗๗๘

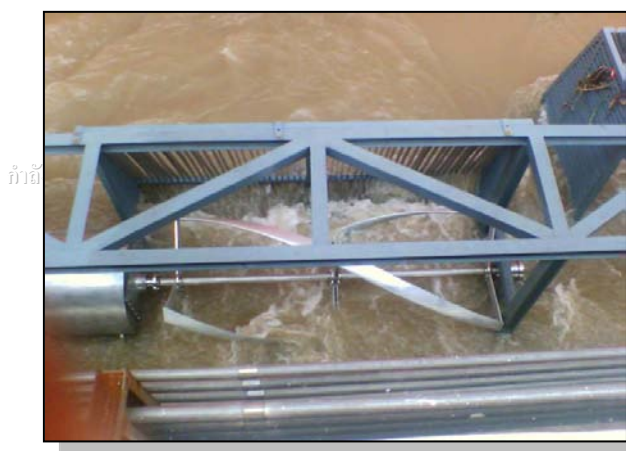
๕. การจดสิทธิบัตรและการขยายผล เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์ และชุดสำเร็จเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์

๕.๑ การดำเนินงาน

เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๐ กรมชลประทานได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อร่วมกันศึกษาวิจัยโครงการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านไฟฟ้าพลังน้ำและการปรับปรุงคุณภาพน้ำ

และเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ ได้เริ่มทดลองเดินกังหันพลังน้ำต้นแบบ เพื่อเป็นต้นกำลังไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าแบบแม่เหล็กถาวร ได้กำลังไฟฟ้าสูงสุด ๕.๗๔ กิโลวัตต์ ต่อมานายสวัสดิ์ วัฒนายากร องค์กรมนตรี ได้เยี่ยมชมโครงการฯ และมอบหมายให้คณะทำงานศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพฯ นำไปขยายผลในประตูระบายน้ำแห่งอื่นๆ ของกรมชลประทาน

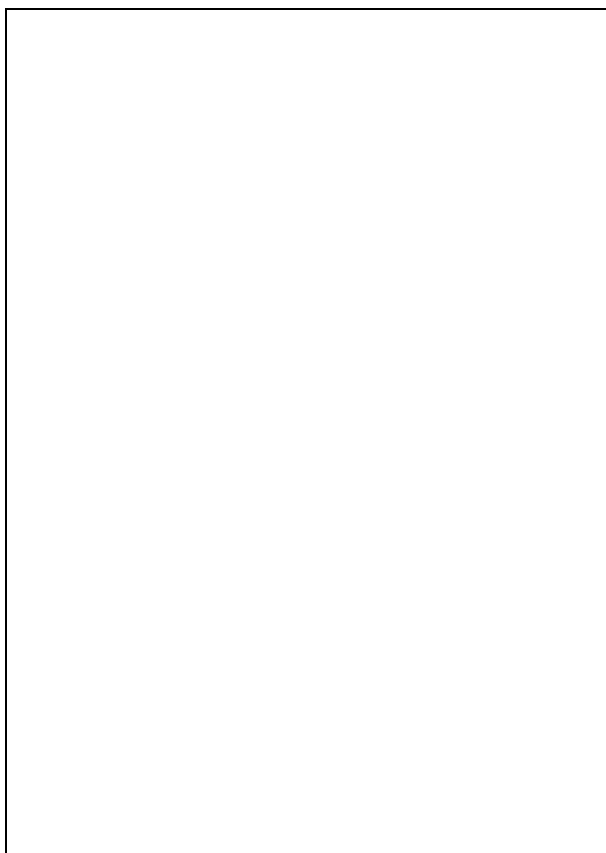

๕.๒ สิทธิบัตรในพระปรมาภิไธย

เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๓ สำนักราชเลขาธิการ ได้แจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานกปร) เป็นผู้ประสานงาน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการยื่น ขอจดทะเบียนสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ด้านไฟฟ้าพลังงานน้ำดังกล่าว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ สำนักงาน กปร . ได้ดำเนินการยื่นขอจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ในพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ซึ่ง กรมทรัพย์สินทางปัญญา รับผิดชอบยื่นขอสิทธิบัตร เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ประกอบด้วย

๑. เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์ เลขที่สิทธิบัตร ๒๙๑๖๒
๒. โครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์ เลขที่สิทธิบัตร ๒๙๑๖๓

๕.๓ พระราชทานนามสิทธิบัตร

เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์และโครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์ว่า “อุทกพลวัต” มีความหมาย คือ อุทก (น้ำ) + พลวัต (เคลื่อนที่,เคลื่อนไปด้วยแรง) = กังหันผลิตไฟฟ้าด้วยพลังน้ำไหล

๕.๔ ผลการดำเนินงานขยายผลและแนวทางต่อไป

จากองค์ความรู้ ที่ได้รับจากโครงการศึกษาวิจัยศักยภาพของคลองลาดโพธิ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านไฟฟ้าพลังน้ำด้วยความเร็วกระแสน้ำ ทำให้สามารถนำไปขยายผล โดยกรมชลประทานและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ลงนามความร่วมมือเพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของประตูระบายน้ำบรมธาตุด้านไฟฟ้าพลังน้ำและการติดตั้งกังหันผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ นำร่องที่ประตูระบายน้ำ บรมธาตุ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำน้อยตำบลชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท โดยกำหนดติดตั้งชุดกังหันผลิตไฟฟ้าพลังน้ำด้วยความเร็วกระแสน้ำ อย่างน้อยจำนวน ๔ ชุด ให้ได้กำลังการผลิตรวมกันไม่น้อยกว่า ๘๐ กิโลวัตต์

ติดตั้งกังหันนำร่องที่ทำยประตูละ ๒ ชุด

กำลังการผลิตไฟฟ้ารวม ๘๐ กิโลวัตต์
ชุดกังหันติดกับโครงเหล็กที่สามารถปรับขึ้น-ลงได้ด้วยรอกไฟฟ้า

ปัจจุบัน คณะทำงานได้นำเครื่อง “อุทกพลวัต” ไปทดลองบริเวณ ประตูระบายน้ำช่องแค จังหวัดนครสวรรค์ อีกแห่งหนึ่งควบคู่ไปกับการทดลองกับประตูระบายน้ำบรมธาตุ จังหวัดชัยนาท รวมทั้งพัฒนากังหันพลังน้ำแบบหมุนขวางการไหล ซึ่งมีโครงสร้างที่แข็งแรงกว่า อีกทั้งพัฒนาไปปรับใช้บริเวณน้ำตื้น เพื่อให้สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้มากขึ้น

๖. พระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๔ เวลา ๑๗.๓๐ น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี และคณะทำงานศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายสิทธิบัตร เครื่อง “อุทกพลวัต” ห้องประชุมสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ชั้น ๑๔ อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลศิริราชได้มีพระราชดำริ สรุปเกี่ยวกับเครื่องอุทกพลวัต ดังนี้

- ๑) น้ำขึ้น-ลง ทั้ง ๒ ทาง ต้องใช้เครื่อง“อุทกพลวัต”ที่หมุน ๒ ทิศทางได้
- ๒) ถ้าเครื่อง “อุทกพลวัต” ทดลองสำเร็จแล้วให้ตามติดตั้งตามที่ต่างๆ ทั้งคลองและเขื่อน
- ๓) เครื่องอุทกพลวัตนี้ หากมีการปรับปรุงอีกแล้วต้องค้ความรู้ใหม่ให้ของจดสิทธิบัตรเพิ่มเติม
- ๔) “ดีดี” หากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการขยายผลเครื่อง “อุทกพลวัต”
- ๕) เครื่องแบบนี้ไม่มีที่อื่นที่ติดที่ช่องระบาย